

Μαστοειδής: Η δεύτερη αρχαιότερη ποικιλία ελιάς στον Ελλαδικό χώρο.

26 Αυγούστου 2019

Για την Μαστοειδή ελιά, τη δεύτερη αρχαιότερη ποικιλία λαδολιάς γράφει στο **Olivenews.gr** ο γεωπόνος, φυτωριούχος και μέλος της [Επιστημονικής Εταιρείας Εγκυκλοπαιδιστών Ελαιοκομίας - 4Ε](#), **κ. Γιώργος Κωστελένος**.

Η ελιά καλλιεργείται στον ελλαδικό χώρο τα τελευταία 6.000 χρόνια, όπως αυτό μαρτυρείται από το προμινωικό δένδρο της Νάξου. Εκτός από το δένδρο της Νάξου που κατατάσσεται στην ποικιλία «Θρουμπολιά Αιγαίου» υπάρχουν και άλλες ελληνικές ποικιλίες ελιάς με μακραίωνη ιστορία. Μία από αυτές είναι και γνωστή «Μαστοειδής» ή αλλιώς γνωστή με τα συνώνυμα: Τσουνάτη, Αθηνολιά, Μουρατολιά, Μουρτολιά, Μάτσα, Ματσολιά, Ασπρολιά κ.λπ.

Η ποικιλία Μαστοειδής είναι μια ιδιαίτερη ποικιλία ελιάς που παράγει εξαιρετικής ποιότητας ελαιόλαδο και καλλιεργείται κυρίως στην Πελοπόννησο και την Κρήτη. Η επίσημη ονομασία «Μαστοειδής» είναι

μία «σύγχρονη επιστημονική» ονομασία που της έχει δοθεί με σκοπό να μειώσει τη σύγχυση γύρω από αυτήν και τα συνώνυμά της.

Αυτό που προκαλεί ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην ποικιλία αυτή, εκτός από τα πολύ μεγάλης ηλικίας δένδρα που υπάρχουν στην Κρήτη και την Πελοπόννησο είναι οι ονομασίες της «**Αθηνολιά**», «**Μουρτολιά**» και «**Μουρατολιά**».

Ερμηνεύοντας τα συνώνυμα αυτά, η ονομασία «**Αθηνολιά**» σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να θεωρείται ως «γεωγραφικός προσδιορισμός» της ποικιλίας, αλλά ένας προσδιορισμός που δηλώνει το δημιουργό της ποικιλίας και ειδικότερα τη θεά Αθηνά. Δηλαδή η Μαστοειδής είναι η ποικιλία της ήμερης ελιάς που η θεά Αθηνά δώρισε στους Αθηναίους. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι δεν υπάρχει καμία ελληνική ποικιλία ελιάς που να φέρει ως κατάληξη τα «-ελιά» ή «-λιά» και το όλο όνομά της να δηλώνει γεωγραφική περιοχή καταγωγής ή τόπο καλλιέργειας της ποικιλίας.

Σε όλες τις περιπτώσεις που τα ονόματα ή τα συνώνυμα έχουν ως κατάληξη τα: «-ελιά» ή «-λιά», το πρώτο συνθετικό, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, δηλώνει χαρακτηριστικά των δένδρων ή

του τρόπου καρποφορίας τους ή των καρπών ή των ελαιολάδων που αυτά παράγουν π.χ.: Αετονυχολιά, Αμμολιά, Αμυγδαλολιά, Αρβανιτολιά, Ασπρολιά, Γαΐδουρολιά, Γλυκολιά, Δαφνολιά, Θρουμπολιά, Καρυδολιά, Κορακολιά, Κουτσουρελιά, Λαδολιά, Λευκολιά, Λιανολιά, Μποτσικολιά, Ματολιά, Ματσολιά, Μαυρολιά, Μελολιά, Μερολιά, Μηλολιά, Νερολιά, Ξυλολιά, Πικρολιά, Πιτσουνολιά, Πρασινολιά, Ρουσολιά, Σμερτολιά, Σταφυλολιά, Στρογγυλολιά, Τραγολιά, Τσαμπιδολιά, Τσαμπολιά, Χονδρολιά, Ψαρολιά, Ψιλολιά, κ.α.

Όταν στις πιο πάνω ποικιλίες απαιτείται και γεωγραφικός προσδιορισμός τότε μόνο ακολουθεί και μια δεύτερη λέξη με το γεωγραφικό τους προσδιορισμό π.χ.: Λευκολιά Σερρών, Λιανολιά Κερκύρας κ.λπ. Στην περίπτωση της «Αθηνολιάς» είναι αρκετά συχνός ο γεωγραφικός προσδιορισμός «**Αθηνολιά Σπάρτης**».

Μία ποικιλία ελιάς με γεωγραφικό προσδιορισμό την Αθήνα – Αττική είναι η ποικιλία «Μεγάρων» ή «Μεγαρείτικη» που φέρει και το συνώνυμο «**Αθηναΐκη**». Η κατάληξη «-**αΐκη**» ή «-**εΐκη**» στις ονομασίες των ελληνικών ποικιλιών ελιάς προσδίδει γεωγραφικό προσδιορισμό όπως είναι π.χ. οι ποικιλίες: Κολυρέϊκη, Πιτσαδέϊκη, Νταρέϊκη, Σμολέϊκη, Κοθρέϊκη κ.λπ. Με βάση τα πιο πάνω η ονομασία «**Αθηνολιά**» δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση.

Αυτή η ερμηνεία της ονομασίας της «Αθηνολιάς» βρίσκεται σε απόλυτη συμφωνία και με τα άλλα δύο ευρέως χρησιμοποιούμενα συνώνυμά της που μόνον αυτή η ποικιλία φέρει, τα «**Μουρτολιά**» και «**Μουρατολιά**», τα οποία χαρακτηρίζουν ακόμα περισσότερο την «Αθηνολιά» και τη συνδέουν ή με τους «αρχαίους σηκούς» ή με τις ιερές «μορίες» ελιές της Αττικής. Η σύνδεση των τριών συνωνύμων της «Μαστοειδούς» έχει να κάνει με το γεγονός ότι στην αρχαία Αθήνα και την Αττική τις ιερές ελιές τις ονόμαζαν «**μορίες**» και τις προστάτευαν με ξύλινους φράχτες που τους ονόμαζαν «σηκούς». Τα πρώτα συνθετικά λοιπόν αυτών των δύο συνωνύμων, το «**μουργ-**» και το «**μούρα-**» θα μπορούσαν να ερμηνευτούν με δύο τρόπους:

Α. Ότι δηλώνουν την «προστατευμένη» και «περιφραγμένη – περιτειχισμένη» ελιά.

Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, ενώ στην πορεία των αιώνων χάθηκαν και ο «σηκός» ως ονομασία και η παράδοση της περίφραξης και προστασίας των ελαιοδένδρων στην Αττική, η ανάμνηση ή η συνήθεια της περιτείχισης και της προστασίας αυτής και μόνο της ποικιλίας διασώθηκε στην παράδοση των ελλήνων μέσω της λατινικής

γλώσσας με τα προθέματα «mur» και «mura» που σημαίνουν ακριβώς «το τείχος».

B. Ότι δηλώνουν την άμεση καταγωγή αυτής της ποικιλίας από τις «μορίες» ελιές.

Σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, τα πρώτα συνθετικά «**μουρ-**» και «**μούρα-**» προέρχονται από τις «μορίες» ελιές με μετατροπή του «**μορ-**» σε «**μουρ-**» και «**μούρα-**». Υπόψη ότι μέχρι και σήμερα στην Κρήτη, μέσα από την μακραίωνη επίδραση της ενετοκρατίας, τα μικρά δενδρύλλια ελιάς προς φύτευση συνεχίζουν να τα ονομάζουν «**μουρέλα**» ή «**μουρελάκια**». Και στην περίπτωση αυτή το πρώτο συνθετικό «**μουρ-**» μπορεί να σημαίνει ή ότι τα δενδρύλλια αυτά, ως μικρά δενδρύλλια, χρειάζονται περίφραξη, προστασία και φροντίδα, ή σύμφωνα με τη δεύτερη εκδοχή ότι οι ελιές είναι ένα ιερό δένδρο.

Συνεπώς τα συνώνυμα «Αθηνολιά», «Μουρτολιά» και «Μουρατολιά», πέρα από κάθε αμφιβολία, συνδέονται μεταξύ τους και δεν είναι τίποτα άλλο από επιθετικοί προσδιορισμοί που διασώζουν και μαρτυρούν μέχρι τις ημέρες μας την αρχαία ελληνική παράδοση που θεωρεί την ποικιλία «Μαστοειδή» ως την ιερή ποικιλία ελιάς που δώρισε η θεά Αθηνά στους Αθηναίους την οποία οι Αθηναίοι περιέφρασαν, περιτείχιζαν και προστάτευαν. Επισημαίνεται ότι η ποικιλία Μαστοειδής, σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα υπάρχοντα στοιχεία, είναι η δεύτερη αρχαιότερη ποικιλία ελιάς στον Ελλαδικό χώρο, μετά τη «Θρουμπολιά Αιγαίου».

Η Μαστοειδής συνεχίζει ακόμα να καλλιεργείται εκτεταμένα στην Κρήτη και την Πελοπόννησο όπου διασώζονται μέχρι τις ημέρες μας δένδρα εξαιρετικά μεγάλης ηλικίας, μεγαλύτερης των 2.500 ετών, όπως είναι π.χ. το ελαιόδεντρο των Βουβών στην Κρήτη, η μεγάλη ελιά των Αγίων Αποστόλων στη Λακωνία κ.α. Αντίθετα η παρουσία της Μαστοειδούς στην Αττική είναι πλέον εξαιρετικά περιορισμένη, σχεδόν έχει αντικατασταθεί από τις ποικιλίες «Μεγάρων», «Κοθρέϊκη» και «Κορωνέϊκη» και τείνει να εκλείψει.